

ONO ŠTO TE NE UZBUĐUJE OSTAVI DRUGOME

Radmila Gikić Petrović: *Za čitaoce časopisa Polja bilo bi zanimljivo da nam nešto kažete o svom bezbrižnom detinjstvu, o predelima koje ste upamtili, o Velikom Bečkereku, Zrenjaninu.*

Uglješa Šajtinac: Bio sam nemoguće dete. Moje dnevne obaveze svodile su se samo na jedno – podrivati bezbrižnost! Roditelji su bili premladi, rastao sam uz njihove očeve i majke. Nisam imao naročitog poštovanja za to što su učinili. Znao sam da im priređujem scene, da tražim od njih da se izgube kad bi me posećivali kod bake i dede. Isterivao ih napolje. Imao sam hroničan laringitis, česte napade gušenja. Sve se završavalo bolničkim krevetom u noćnim satima i maskom za kiseonik na licu. Zbog toga me otac i mati nisu razvlačili sa sobom po podstanarskim adresama. Deda je imao auto, to je bilo od naročite važnosti kad krene napad. Dosta sam vremena provodio u društvu starijih. Radoznale vršnjake mojih baba i deda znao sam da prenerazim izrazima kao što su „dupe“ i „govno“. Naime, često bih užasavao sve tako što sam na pitanje „A, kako se ti zoveš?“ izgovarao upravo te dve reči. Sekao sam se bricama u neopreznosti, gurao gole žice u šteker, tukao kad god je bilo prilike, čak sam i krao po samoposlugama. Bivao sam s pravom leman i ka-žnjavan. Predeli mog detinjstva su jedno tada novije naselje i jedna paorska kuća na periferiji grada. Zatim, kuća na selu, kad su se baka i deda vratili da penziju provedu na mestu gde su rođeni. Voleo sam bicikl. Jednom me je udario motor dok sam pretrčavao kaldrimisan put u nameri da i ja učestvujem u kupovini lubenice. Nisam imao psa, mačku, ništa od toga. Bio sam neodgovorno dete. Dovlačio sam puževe i gušttere i pokušavao da od njih napravim ljubimce, ali ne bi dugo živeli. Mati je glumila u lutkarskom pozorištu. Sve sam gledao. U starom, nepostojećem lutkarskom, sakrivao bih se u ogromnoj pećurci koja je stajala u holu. Otac je radio u ustanovi kulture, nije ga bilo od jutra do sutra. Ali, mogao sam da idem na koncerte, na filmske maratone, jednom su me čak ubacili i u manifestaciju „Deca pevaju“. Izgubio sam živce na jednoj probi i šutnuo doboš. Onda su predložili da se manifestacija zove „Deca pevaju i tuku“. Dosta sam visio na dečjem odeljenju. Stalno su mi ispitivali jetru, a bio je tu i laringitis. Hičkokovska pojava doktora Sećujca obeležila mi je detinjstvo. Pipao bi me i slušao, a onda izgovarao čuveno: „Da on ipak ostane u bolnici...“ Opet, ni to nije bilo strašno. Svuda je bilo raščupanih devojčica u spavaćicama, trčale su hodnikom, virile iza vrata, pevale, recitovale nešto. Vilinski svet. Tamo sam crtao stripove, čitao knjige. Vođen sam na more. Jednom u planinu. Moja majka je stari šofer, sestra i ja smo na zadnjem sedištu zverali po Grčkoj, Slovačkoj i Češkoj, Mađarskoj. Škola je bila dosadna, ali razred u kojem sam bio preselili su posle u drugu osnovnu i to je bilo uzbuđljivo.

Mnogo se toga počinjalo iz početka. Danas shvatam da ništa ne može da „počne iz početka“.

R. G. P.: *Iz tih predela, o čemu ste uostalom i pisali, upamćeni su i pisci poput Todora Manojlovića, Crnjanskog, Sterije, Jovice Aćina, Vujice Rešina Tucića, Vojislava Despotova. Koliko poimanje zavičaja ima odraza u Vašim knjigama kao i pisci koji su sa tog područja?*

U. Š.: „Udesio đavo da se rodim s talentom u Rusiji!“, rekao bi Puškin. Zavičaj trpi sve. Banat je takav da se i novopridošlom čini da je stupio u prapostojbinu. Skoro sam zazorio u izmaglici. Nedaleko od Tamiša gde je i idiotu jasno da nema prirodne istočne granice između nas i Rumunije. Bio sam blatnjav do kolena. Hodao sam letnjim putem. Bila je to smeša rose i najfinije prašine. Koliko pisaca, toliko i doživljaja. Banat je neukrotiv u pogledu sistematizacije. Neće u enciklopediju, u leksikon. Nema svog pisca. Svi koji pišu o njemu i u njemu – njegovi su. Tu se teže diše. Meni to liči na osvetu nekadašnjeg mora. Nikad nije isparilo do kraja. Ljudi mi liče na planktone koji se greju na njegovoj koži. Banat su leđa kita koja vire iz praiskonskog dna. Kolonija koja se nikad nije pokorila kolonizaciji. Travuljina buja, sirak cepa naboj uzduž i popreko. Repuva guta zarđale delove poljomašina. Ptice gospodare. Pauci, mušice, obadi. Istovremeno, pored svog kulturnog nasleđa, istorija kao da nije ni počela. Narodi, jezici, veroispovesti, pripovedanja, grupne i pojedinačne biografije, sve to kao da tek čeka da bude otkriveno. Među pomenutim i nepomenutim piscima mnogo je različitih prikaza ovog podneblja. Sve je to lepo. Neskladno, raštimovano, nepredvidljivo. Ludačko, ali ne i suicidalno. Govor zamire. Nema vremena za skladne razmene verbalnih opisa nedoživljenog i proživljenog. To je dobro vreme za pisca. Okolina je sve toplja. Poživotinjena. Traži opis.

R. G. P.: *U Vašoj porodici izgleda da nije slučajnost biti književnik, od oca Radivoja, dede Živojina, strica Stanka koji se takođe bavio pisanjem. Koliko ste upamtili porodične razgovore koji su u osnovni sastavni deo priče i pripovedanja?*

U. Š.: Mnogo, ali ne suviše. Nas su, čini mi se, okolnosti naterale da budemo razgovetni u najužem krugu. Život štošta traži od čoveka. Trebalo je zdrobiti taj oraj u šaci i pustiti pravu reč u pravom trenutku „kroz ogradu zubnu“. Otac sinovima, sinovi njihovim sinovima i tako dalje. Imao sam tu sreću da nisam morao da slušam nebuloze, da mi se čita iz porodičnih papirusa, da slepo sledim. Da se sledim kad mi se govori. Sve najbitnije stekao sam u tim razgovorima. Nisu to čak ni veštine, trikovi. Reč je o treningu lične slobode. O pretvaranju pukog zapažanja u nešto više. Kako stvoriti nešto više od onog „štošta“ što život traži od čoveka. Nikad nisam slušao prazne priče. Niko me nije plašio zavetima ili pridikama. Nisam bio okovan alkama „onoga što je učinjeno za tebe“. Kroz te tri generacije, književnost, teatar, film, muzika, a pre svih poezija, često su bili važniji od apstraktne svakodnevice onoga što je u tanjiru, novčaniku, kalendaru ili u gaćama. Ja sam to razumevao kao razmenu ljubavi i veliko spremanje „porodičnog blaga“. Možda nas to nikuda nije odvelo ali nas je za mnogo šta učinilo spremnijim.

R. G. P.: *Zapisali ste u romanu Sasvim skromni darovi, da je „Banat idealan za puštanje zmajeva. Samo nebo, vetar i taj oblik zmaja koji se opire vetru. Vrlo često se dešavalo da su mi se upravo u tim momentima rađale ideje“. Kako nastaje Vaše književno delo?*

U. Š.: Ispod kore, sokovi ne miruju. Nekad rodi a da nije ni cvetalo, kao što može da cveta a da ne rodi. Zmaj na visini, nije loše. To što ga drži privezanog i na kalemu koji je među prstima nalik je nervu koji se izvukao iz sistema. Produžio se, nastavio, drži tebe ovde i onog tamo gore u nekakvoj vezi. Ideja leti, ti stojiš. Ti letiš, a ideja kô ukopana. Kad dune povoljan vetar i kad mu osetiš kretnju u struni tad nastupa veliko preispitivanje idejine veličine i snage. Jer, što se ideja čini većom to su i izgledi za uspeh manji. Treba prosto preneti tu partituru vetra na papir. Ništa više. Ono što te ne uzbuđuje ostavi drugome. Moralne i etičke ograde negde su više negde niže. Mačor tvoje zamisli negde će ih preskočiti negde neće. Mašta je važna. Treba je preoteti ispraznom veštičarenju koje nije odmaklo od potrage za kamenom mudrosti. Najglupljoj potrazi ikada! Uz maštu i najsirovije komade stvarnosti može se dopreti do suštine. Do tvoje istine. Želja da je napišeš prvi je korak ka izbavljajućem samoranjavanju. Drugi korak, samoranjavanje, postiže se stavljanjem tačke iza poslednje rečenice. Treći i završni korak je prepustiti ličnoj istini da se otuđi kroz čitanje od strane nekog stranca. Mogu ja da planiram i da nižem redove, ali knjiga nije nastala sve dok ne nestane. U ličnoj istini nepoznatog čitaoca.

R. G. P.: *Istoimeni roman je porodična priča uobličena u savremenu varijantu epistolarnog romana: ili razmena elektronske pošte između dvojice braće kroz sećanja, bliskost i porodične odnose. Dramski pisac odlazi u Njujork na skup mladih autora iz Istočne Evrope... I još se čudi ko ga je poslao. Koliko je u romanu autobiografskog?*

U. Š.: Izvesna količina, ne mnogo. Zabavne su mi slutnje i prepoznavanja od strane onih koji su je čitali. Krajnje neuverljivo zvučaće da „pisac tu uopšte nije bitan“. Ali, ja se ne stidim svojih neuspeha.

R. G. P.: *Milica Mirković zapisala je: „Ako se autoru i može prigovoriti da počesto naginje patosu...“ i: „Autor nema pretenzija da mu tekst bude konceptualna prekretnica niti propagandna tribina gromkih ideja; zblivanje i pripovedanje ostaju u uskom krugu likova i poruke na prizemnom, temeljnom elementu porodice.“ (Polja, novembar–decembar 2012).*

U. Š.: Istina. Milica je u pravu. Nema tu ničeg naročito novog, eksperimentalnog, posebnog. Patos mi je osobito staromodan, nepodnošljiv.

R. G. P.: *Kroz roman se prelamaju diskretne i duhovite igre rečima, uspela iskoračenja iz ljuštura prepoznatljivih epiteta i savremenog žargona; zajedljiva ironija u porodičnim peckanjima. Živite u Zrenjaninu, radite u Novom Sadu, bili ste u Njujorku, da li osećate taj veliki raskorak između učmalosti i uzavrelog centra?*

U. Š.: Raskorak je neumoljiv. Ali i prirodan. Raskorak je privilegija živućih. Drugo je to kako sam doživio i doživljam prostore, razdaljine, osobenosti naročitih mesta. Čamotinja

ne zna za granice. Radost isto. Ja sam u većitoj potrazi za mestima koja bi tek mogla nešto da mi znače. Mislim da su svi ljudi nekad imali u svojim jezicima naročite nazive za mesta koja nešto posebno znače. Znam da je Japanci i danas imaju – utamakura. Tako nazivaju ona posebna mesta, uglavnom neobeležena, čiji se opis ili tek pominjanje mogu pronaći u haikuima japanskih pesnika. Bor, neka stenčuga, mostić preko reke, uvala... Svaka od tih stvari, pominjanjem u nekom od haikua, prestala je da biva tek puka prirodna pojava i nastavila da živi u svesti čitavog naroda kao nešto posebno, možda i sveto. Busen žilave trave na kojem je pesnik predahnuo, potočić na čijim obalama je ždral u preletu ostavio potpis svojom senkom, a onda sleteo pravo u stih. Bilo bi lepo obeležiti svako od njih. Iz-utamakuri-sati mapu naše zemlje, čitavog sveta, i tako odati počast ne samo pesnicima koji su tu zastajali i o pojavama koje su tamo zatekli napisali stih, već, odati počast i svakome ko ne želi da se takve stvari zaborave.

R. G. P.: *Vi ste u tekst vrlo vešto uveli šejkersku filozofiju, koja postaje jedno od čvorišta uobličjenja romana. Odjeci učenja severnoameričke hrišćanske sekte diskretno izbijaju na površinu u nekim segmentima priče. Kakva je to šejkerska filozofija?*

U. Š.: Nemam pojma! Ne znam ni da li postoji kao „filozofija“. Čitao sam o običajima i načinu života. Nestali su. Nema ih. Ispunili su svoju misiju. Još jedan primer iz podebele knjige nestanaka. Važni su im bili ples i muzika, umetnost svedenog stila u drvodeljstvu, smeran, skroman način življenja. Oni su autentična sekta iz Novog Sveta, ali da nije geografske preduslovnosti koja prati tu knjigu, mogli su jednako dobro poslužiti i Maje, Inke, Asteci, pećinski ljudi, tolika istrebljena plemena i narodi.

R. G. P.: *U romanu ste zapisali: „Možda sam neuk, ali nisam siguran da je ideja sa ostankom u Americi realna. Nisi ti čovek koji vozi pikap, ti si pisac.“ Da li ste imali ponuda da ostanete u Americi?*

U. Š.: Ne. Verujem da čovek svojim ponašanjem može da prizove raznorazne ponude. Može, na kraju krajeva, sasvim da se posveti nuđenju samoga sebe i to pre bilo kakvih naznaka da vas uopšte neko želi. Meni takve stvari nisu bliske. Ometaju me. Mislim da ni sa jednim predelom ne bih imao tako strasnu vezu da su naši susreti bili prethodno dogovarani, dugo pripremani ili strateški vođeni. Utamakura se ne priprema. Senzacije se ne najavljuju. Zaljubljuvanje se ne planira.

R. G. P.: *Jedan od junaka Sasvim skromnih darova kaže: „Meni je otadžbina na sramotu, a ti otadžbini.“*

U. Š.: Reč je o citatu iz Plutarhovih *Atinskih državnika*. To je događaj iz života jednog od najzanosnijih mudraca antičkih vremena, tragičnog Anaharsida iz Skitije. Ko nije prepoznao Anaharsida u sebi taj nije živio na ovom svetu.

R. G. P.: *U knjizi priča Banatorijum (i ina proza), Vaši junaci su ljudi sa margine, različite generacijske dobi, klase, suočeni sa egzistencijalnom prazninom. Oni su statički i bez mogućnosti inicijative. Gde pronalazite likove za svoje priče ili romane?*

U. Š.: Svuda. Ljudski rod nije teško pratiti. Nalik smo krdu. Nekad se to desi u prosto razmeni pogleda. Češće kao plod začet bivanjem na datom mestu, u dato vreme. Prosto, prisustvo. Interes mi nije opao. Gledam na ljude kao na jedine stvorove svesne svog posrnuća. Što su uporniji u poricanju time je drama veća. Toliko o spoljašnjim pojavama. O unutrašnjim, u biću, u duši, mislima i namerama, tamo gde se odvija drugi nivo borbe sa svezladajućim besmisлом – i na to mislim dok pišem. „Licima koja delaju a ne propovedaju...“ rekao bi Stagiranin. Volim delatnike za junake. Ali, ni paraziti nisu beskorisni. Nesrazmera mašte, dubokih i intimnih težnji sa stvarnim i mogućim, sa ograničenjima tela, volje i moći – to su dva žrvnja pod kojima se melje zrnevlje svake priče. Onda prosejavam, mesim i pečem. Nema loše berbe. Ljudi niču i na najsurovijim terenima. Koliko god da smo posrnuli to još nije dovoljno da bi se zavela sveopšta diktatura mizantropije. Jer pišeš za ljude. Dakle, nadaš se.

R. G. P.: *Branislav Živanović je uočio da Vaše priče „Korespondiraju sa melanholijom Crnjanskog iz Dnevnika o Čarnojeviću, recimo, dodatno je naglašeno u pojedinim pričama u kojima je kalendarsko vreme, odnosno, dekor duševnog stanja junaka, mesec novembar“ (Polja, septembar 2015). Zanimljivo zapažanje, da li je to i bila namera, ili slučajnost?*

U. Š.: Svako ima svoj sopstveni novembar. Nisam namerno. Poređenja su moguća. Čak stalna. Može se reći da je poređenje jedno od osnovnih kritičarskih alatki. Ne bih tako nešto uradio ni sebi ni Crnjanskom. Ne sebi jer je drsko porediti se sa građom *Dnevnika*... kojoj sam davno dopustio da se čitanjem naseli u meni. Pogotovu ne Crnjanskom. Takvom klasiiku nije potreban moj skriveni naklon. Ali, bez ikakve ironije u tonu, kakav bi to gest bio kad bi se za svaku sitnicu obrušavali na mlade, učene, načitanu i još uvek voljne kritičare, kakav je, među mnogo svojih kolega i Branislav Živanović. Učili smo visoke škole, a sad ćemo se praviti da to nije važno? Jer, kome u ovom okruženju trebaju pisci, teoretičari, umetnici raznih veština? Knjižarima, da. Da u potrošačko-predestimiranim enterijerima svojih knjižara drže za prodavce mastere književnosti. Skrenuo sam u priču, ne bez name-re. Stići ćemo i do „novembra“... Mnoge su životinjske vrste u međuvremenu zaštićene, samo se sa čovekom odugovlači. Sve dok se odričemo metafore stvar će ostati nedovoljno jasna. Ovde je reč o „orlovima krstašima“ koje neko iz kaprica gaji u aerarijumima dobro skrivenim između krošnji u vrtu iza vile. Da pitamo ukavežene ptice – postoji li uopšte neki drugi mesec?

R. G. P.: *U ovoj zbirci vredi istaći jezičku formu, žargon, dijalekat i lokalizam. Da li taj način pripovedanja, na neki način, Vi kao pripovedač poistovećujete sa svojim junacima?*

U. Š.: Junak ima svoj jezik, da. Svoj rečenični sklop, fond reči, svoje poštapalice, fraze, svoje poreklo i biće neskriveno prisutne u načinu na koji se govori. Svedeni oblici, čeda braka elektronske komunikacije i smorenog govora našeg doba nisu ništa novo. Ali, dosadni su, ograničeno upotrebljivi. Meni konstantno nedostaje novih i novih reči. Treba kovati, pretapati. Proza može da preživi samo ako se vrati svojim korenima. Poeziji. Dakle, ako ne podražava slobodu kakvu dozvoljava poezija osuđena je na propast. Čak ne ni na propast. Na dosadu. Još gore.

R. G. P.: *Posebno zanimljiv je lik Petar Petrović iz priče „POV“ (point of view – tačka gledišta), opsednutost pornografskim filmovima, usput i skriboman – koga niko neće da objavljuje.*

U. Š.: Petar Petrović – Pesnik. Neće niko da objavljuje poeziju. Ni njegovu ni mnogih još. Da ne govorim o honorarima. Eto, malopre ožaljani kritičari ipak će za neki prikaz ili teorijski osvrt, esej, uvek dobiti neku lovu. Umetnički prilozi se ne honorarišu. Pornofiličarska strana P. P.-a tu je da bi nas odvela do suštine priče. Zahvaljujući predanom istraživanju na tom polju Pesnik pronalazi ljubav svog života. Pesnikinju koja se ostvarila kao akter u jednom od klipova. Koliko god da je grozno, a bezgranično je grozno, za ljubav ima prilike. A možda i nade.

R. G. P.: *Priča „Kosmos je Srbija“ pripoveda nam o ratnom invalidu sa egzistencijalnim problemima, a „Solunci ne govore“ o piscu koji na stogodišnjicu Velikog rata odlazi u Solun kako bi našao materijal za naručenu priču i shvata besmisao... itd. Da li ste nekada bili u prilici da pišete na zadatu temu ili po porudžbini?*

U. Š.: Pisao sam i na „zadato“ i po „narudžbi“. To je u osnovi zanata, pre svega dramaturga. Nije mi omiljeno, ali bilo je „da se mora“. Bilo je i „iz ljubavi“. Ne sećam se da sam ikada neku od naručenih priča posle objavljivao u zbirci. Lepo je da postoje te „jednokratne“, grubo nazovimo „namenske“ priče. Spomenarska stvar, bez ironije. Što se pomenute dve priče tiče, njih je spojila i tema rata. Posle jedne decenije i nešto više od „jednog tamo rata“ i sto godina posle „prvog – velikog“. Nasilje mi je omiljena „lovina“, a rat je najveće nasilje. Već se ponavljam, jedno te isto. Neću dalje, tek da kažem da istorija ljudskog roda i nije ništa drugo već istorija nasilja.

R. G. P.: *Vi ste dobro spoznali degradaciju banatskog sela, ali i topos rata i nacionalističkih poriva. Jedan kritičar je napomenuo da u tih desetak priča ima „Izvesne neujednačenosti u kvalitetu, dometu i efikasnosti... koje u pojedinim segmentima dopunu i nedostatak nalaze u drugim narativima, čineći ih nosećim stubovima ili intermecom obrta... primedba može da ide u smeru nečistoća u izrazu, nepotrebnih elizija u sad već prepoznatljivim Šajtinčevim rečeničkim iskazima telegrafske odsečnosti.“ Kako gledate na našu kritiku?*

U. Š.: Stran mi je taj svet. Neuk sam da sudim. Za to se čovek sprema i uči. Mene ne po- gađaju ni preterane hvale ni uočene mane. Svaka je kritika obrazlaganje, sistematizovanje utisaka o doživljenom. I kao u svakom poslu, neko ume, neko ne ume.

R. G. P.: U Banatorijumu, ili u „sanatorijumu“, Vi ste leksičkom dosetkom ugradili čitav Banat (banatorijum), ili ste tom istom „sanatorijumu“, promenivši mu početno slovo, utkali jedno efektno aludiranje na banalnost – čega?

U. Š.: Čega vam drago. Upirući u Banat moje je da vas zavedem. Dok tragate za lokalnim, vama se sve više čini da tu ničeg lokalnog nema. Čista prevara. Bez loše namere. Dosetka. Sanatorijumi nekome pomognu nekome ne. U poslednje dve knjige priča princip je isti. Kad je gotovo, poređaš naslove svih redom i biraš ime jedne od priča za one reči koje će stajati na koricama. Sve je bolje od „Izabranih“ ili „Sabranih“.

R. G. P.: Zmaj se pojavljuje u parku u sanatorijumu (i u romanu i u priči u Banatorijumu). Da li je to sloboda? Vi ste i ocu puštali zmaja? Zmaj je za Vas nešto više od igre.

U. Š.: Igračka iz detinjstva. Veza sa vetrom. Poigravanje sa silama jačim od sebe. Priroda je neposredni učesnik. Incident u predelu. Tvoje prisustvo u višim sferama. Proba neba. Puštao sam ga Radivoju dok je sedeo na lečenju u banji. Gurnuo sam mu kalem u šaku kad je zmaj već bio visoko u vazduhu. Onda sam se odmakao i zapalio cigaretu. On sedi u kolicima i drži zmaja. Dalji opisi tog prizora učinili su mi se krajnje nepotrebnim i suvišnim.

R. G. P.: Priče „O Ženi iz Huareza“ drugačije su od prethodnih. Jedan kritičar je rekao da u Vašim knjigama i dramama nikada nije bilo ničega zlog, malignog, nikada surovosti, obračuna, nikada zlobne potuljenosti, mrzovolje. Tuga da, ili meditativni pesimizam.

U. Š.: Ne vidim kraja nasilju. Otud taj „meditativni pesimizam“. Uvek je ovo „sad“ gore od svega što je „bilo“. Tup svet. Dosadan, rekao bi Gogolj, još u ono doba. Ništa se nije promenilo. Ovo je svet laži, lažnih predstava, lažnih mesija, lažnih dušebrižnika. U takvoj gadosti tumarajući, čovek je plen čak i kad stekne neko iskustvo. Sve su pećine okužene, skrovita mesta obeležena, nema stvari sigurne od „plana za rušenje“. Nekad su to bili bližnji, porodica, srodne duše i zaljubljeni. Omiljeni plen besmisla. Nikad se ništa nije sačuvalo, samo u pesmi i priči. Zato posla ima i biće ga uvek. Stvarnost je gadost koja za sobom, kao čičkove, vuče sve vredno življenja. Na piscu je da joj ne da mira. Da je prati, sleće i kljuca. Da spasava čičkove. Zujati, biti brz, neuhvatljiv. Dražiti tu gadost stvarnosti i ne ostavljati je na miru. Tupa, srećna gadost, na svim kanalima i programima. Pesnik je obad-samac. Ne mora da čeka, ne mora da se organizuje u rojeve. Ja sam taj „bez kojeg bi ovde bilo bezbrižno živeti“. Za svaki sam „meditativni pesimizam“, bez lažne skromnosti, ipak morao da se potrudim. Da odzujim. Da se napijem krvi. Da se ne pokolebam.

R. G. P.: Meni su najzanimljivije bile priče „Migrantska kriza“ ili „Moj Al Magrib“, u kojima je nemoguće ne osetiti nešto od preživljenog, nešto od intimnog, autobiografskog. Slične motive nalazimo i kod Milete Prodanovića u poslednjoj knjizi, o migrantima.

U. Š.: Ova druga je ništa drugo do dopunjeno i prošireno izdanje jednog kratkog dnevnika putovanja. Prva je već nešto sasvim drugo. Zapakovana u omot koji bi svima skrenuo pažnju nalazi se čitava istorija jedne porodice bez mnogo bavljenja temom iz naslova.

Grandiozan, globalan naslov, a priča obična. Jedan tip priča o sebi, vucara nas sa sobom po Banatu, od severa do juga, u rasponu od jutra do noći. Ovom triku sam pribegao iz čistog kreativnog bezobrazluka. Opet nam se prodaje tragedija velikih razmera, opet se o ljudima govori kao o meteorološkim pojavama. Brišu se imena, godine, lične karakteristike. Prvi znaci globalnog ludila pokazuju se u težnji da se pojedinačne ljudske tragedije prikazuju kao zanemarljive. Opet smo krdo gnuva. Poginuli se izražavaju brojem, to je već ogroman „napredak“ u odnosu na komplikovan proces praćenja pojedinačnih sudbina. One su interesantne samo kada nekog hrabrog treba predstaviti kao budalu, kriminalca, pretnju bezbednosti, sigurnosti. Šta oni koji brinu o tome znaju o bezbednosti i sigurnosti. O veštinama koje svako stiče sam, rizikujući svaki dan, boreći se za opstanak bez najave o tome, bez podrške vremena i sredstava kojih u izobilju imaju tvorci globalnih trendova. U jednoj od sjajnih humoreski-jednočinki Muze Pavlove, dvoje na sceni, jedno uporno nastoji da drugome predoči razmere tragedije koja je u osnovi sadržaja *Hamleta*. Nešto kasnije, drugo lice nalazi načina da pokaže da razume i zaključuje sledećim rečima: „...zima je, a dete nema valjenke. Eto, to je tragedija.“

R. G. P.: *Vi živite svoju ličnu istoriju, spoljni svet Vas manje dotiče?*

U. Š.: Spoljni svet je neumoljiv, neizbrisiv. Nemam ja nikakvu ličnu istoriju, osim istorije istražavanja u pokušajima da nešto od onoga „spolja“ razumem, pronađem uzrok i poreklo. Ljudi su mi bitni. Radim na sreći drugih, oko sebe, to je jedini način da se spasem tuge, jada i čemera. Ne može se pisati a ne živeti. Ne verujem u slučajnost, ali nisam sujeveren, dobro, možda malo. Nema ničega u onome što pišem a da se pre samog pokreta u tom smeru nisam nadahnuo nečim viđenim, pročitanim, nekim prizorima kojima sam prisustvovao, ljudima sa kojima sam razgovarao, živima i upokojenima, sećanjima, svojim i tuđim. Neverovatno je koliko toga može da stane u nešto tako kratko kao što je ljudski vek.

R. G. P.: *Jednom prilikom ste rekli: „Ostvario sam da imam prostora, vremena i uslova za ono što se činilo da je ipak bilo najznačajnije.“ Vi imate „disciplinu rada“ i „samobičevanja“. Da li pišete svakodnevno, kako izgleda Vaš radni dan?*

U. Š.: Ha, pa nisam baš flagelant, ali, nastojim da mi svaki dan do kraja zasluži pridev „radni“. Ne pišem svaki dan. U glavi da. Kad sednem, a to je retko, ne prestajem dok stvar nije gotova. Mogu da nosim „plod“ ko slonica. Često me izdavači i prekorevaju. Zašto nemam svake godine nešto novo? Čitam svakodnevno. Postoji čudesnost u tome kako me neke knjige mame. Nateraju me da sve ostavim. Proviđenje je nepredvidivo. Sad mi kaže „ostavi to, odmori, uzmi ovo“. Nisam ja za kulu od slonovače. Ne živim ni u kakvoj izolaciji. Puštam da me stihija svakodnevice nosi, i to je važno. Po onoj predstavi da „nema te monaške kelije do koje đavo ne može da prokopa rupu, kao pacov“, i ne trudim se da se „zazidam“. Đavolu nekad treba krenuti u susret, tako su veći izgledi da ćemo se sresti na neutralnom terenu. Nekad pomislim da nisam ni izbliza plodan kao pisac, koliko bih mogao,

da sam većma samodisciplinovan. Ali, nije svaka neaktivnost lenjost. Ako bih sebi zakinuo posmatranje i promisao, sve ono što prethodi napisanom, ne bi se ništa ni desilo.

R. G. P.: *Kakva je bila Vaša saradnja sa glumcima Nebojšom Glogovcem, Goranom Šušljikom i Josifom Tatićem u filmu rađenom po Vašem scenariju Hadersfeld?*

U. Š.: Nebojšu, Gorana i Josifa upoznao sam još tokom rada na istoimenoj pozorišnoj predstavi. Čudesno je bilo. Takvi su to ljudi. Bilo je nečeg anđeoskog u Nebojšinoj i Josifovoj pojavi. Film je ovekovečio delić svetlosti kojom su zračili. Goran je vrhunski profesionalac koji ne posustaje. Cela ekipa bila je fantastična. Pričali smo koliko je bilo potrebno. Ta stvar je u svojoj zreloj fazi dosegla transformaciju posle koje sam doživeo ono što se retko desi. Nisam bio važan više. To je veličanstven osećaj. Jesam ja to napisao, ali za ove visine zaslužni su samo oni. Velikolepno!

R. G. P.: *O profesorskom pozivu.*

U. Š.: Nisam ni sanjao da ću postati nastavnik veština. Lepo je. Jednu epohu gledaš u njenom zalasku, drugu dok neumoljivo sviće, a usput prolaziš kroz sve koje su za nama. Ovo banditsko, nekulturno okruženje, liberkapitalizam, etički i moralni sunovrat, trijumf loših stereotipa, ne mogu večno trajati. Čekanje ne dolazi u obzir. Čitamo, pišemo, slušamo se, razmenjujemo mišljenja, svoja i tuđa. U tome je suština studija dramaturgije. Interesovanje iz godine u godinu opada. Ovo je vreme „sveznajućih“. Za postupno ali temeljno putešestvije kroz sve stilove i forme, formate i elemente, potrebno je vreme. „Hoću sad i hoću sve“ ne pije vode. Ovo nije kurs. Nije ni seminar. Proces traje koliko je potrebno i da nije tako ostali bismo bez najznačajnijeg – razgovora o samo nama bitnim stvarima. To je to, naizgled „izgubljeno“ vreme. Gledamo se nemo al’ se razumemo. Ili ne. Važno je da jedno drugome verujemo. Da je namera dobra i iskrena. Pa, sad, put „do pakla“ il’ „do raja“, o tome ipak neka svako vodi svoju brigu.

R. G. P.: *Dobitnik ste Evropske nagrade za književnost za roman Sasvim skromni darovi u Briselu. Kakav je bio osećaj primiti nagradu za „najperspektivnijeg mladog pisca“?*

U. Š.: Kravatu sam svaki čas nastojao da postavim na mesto i trudio se da stojim pravo, u protivnom sako mi ne bi stajao kako je predviđeno. U tom „ritualu“, čitava manifestacija traje dva-tri dana, najzanimljiviji su susreti sa piscima iz drugih zemalja. Desetak ili više, ali svake godine skupi se toliko pisaca iz raznih krajeva Evrope i bivaju tamo, u Briselu, svečano predstavljani, što biografijom, što prevodom odlomka iz nekog svog dela. Na tu ideju su došli izdavači. Trebala im je sveža krv. Isprate vas sumnjivo optimističnim predviđanjima da ćete vi sad biti prevođeni na sve evropske jezike. U redu, neki se prevodi i dese, ali ni izbliza u onolikom broju. Ljudi su doživljaj. Sećam se razgovora sa Birgil Oguz, turskom spisateljicom. Sećam se, pričali smo o temama i idejama. O svemu bitnom za pisce. Njeno čitanje pamtim kao veoma uzbudljivo, pravo malo poetsko čudo.

R. G. P.: „*Hrabro, samo hrabro! Hrabro voli sve oko sebe, brate moj. Za to je potrebna velika hrabrost. Kao što je najveći strah koji čovek može da oseti strah od toga da je moguće jednom i zauvek izgubiti ljubav za sve i svakog.*“ *Da li je moguće živeti sa pomišlju da nikada nećete nekoga voleti?*

U. Š.: Sve je moguće. Ipak, ja sam za ono što je citirano. Čovek misli da zna sve o svom poreklu. Što je najgore, tako se i ponaša. Ljubav je najkrivlja. Za sve. Ako je nema, onda zato što je nema. Ako je ima, onda zato što nije veća, uzvišenija, uzvraćenija. Ne može se zameniti nikakvim surogatima. Uzajamno poštovanje, ponašanje „u skladu sa situacijom“, trpeljivost, razumevanje – sve je to u redu, ali, biti prožet, ne zaveden već anđeoskom rukom vođen, e, to je nešto. Osvrnuti se oko sebe i postideti se, nije sramota. To je osnovni preduslov najvažnijeg delovanja. Opraštanja i voljenja.